

O Ewangelii i ewangelizacji we współczesnym dyskursie religijnym

Good News and Evangelisation in the Contemporary
Religious Discourse

Joanna Sobczykowa

jsobczykowa@wp.pl

Uniwersytet Śląski

Dr hab. prof. Uniwersytetu Śląskiego. Pracuje w Instytucie Języka Polskiego na etacie naukowo-dydaktycznym. Zainteresowania badawcze: historia języka i język religii. Publikacje poświęcone studiom nad polszczyzną komentarzy biblijnych XVI w.: *Myśl o języku w komentarzu biblijnym ks. Jakuba Wujka* (Katowice 2001) oraz *O naukowej polszczyźnie humanistycznej złotego wieku. Wujek – Budny – Murzynowski* (Katowice 2012). Udział w reedycji *Biblii* Jakuba Wujka w niemieckiej serii *Biblia Slavica* (2010). Autorka artykułów o tematyce teolingwistycznej. Członek Zespołu Języka Religijnego Polskiej Akademii Nauk.

W niniejszych rozważaniach przyjmuję pojęcie dyskursu jako „zdarzenia komunikacyjnego związanego z przekazem idei, obejmującego uczestników, ich postawy, cele komunikacyjne, uwikłania światopoglądowe, poczucie wspólnoty kulturowej”¹. Widzę go też jako „całokształt praktyk komunikacyjnych charakterystycznych dla określonej wspólnoty ideowo-kulturowej zbudowanej na określonej wizji świata”. Przedmiotem oglądu czynię wypowiedzi uczestników dyskursu religijnego (chrześcijańskiego) konstytuujących wspólnotę

¹ M. Wojtak, *Dyskurs religijny, styl religijny i zjawiska pokrewne*, [w:] *Współczesne modlitewniki w oczach językoznawcy. Studium genologiczne*, „Język Polski”, t. 92, nr 4, 2012, s. 28-29.

dyskursywną². Moim zamiarem było zaobserwować rozumienie *ewangelizacji* i różnych jej aspektów przez ludzi Kościoła, zaangażowanych w jej głoszenie. Posłużyły mi do tego wybrane teksty publikowane w *lectionarium* lub komentarzach wrocławskiej *Agendy Liturgicznej Maryi Niepokalanej* z lat 2013-15³. Są to oficjalne wypowiedzi teoretyków i praktyków ewangelizacji: papieży, biskupów, fragmenty homilii i komentarzy do czytań dnia, redakcyjne słowa wstępne – o intencji pouczającej, tworzące zatem dyskurs edukacyjny⁴.

Leksemy *Ewangelia* i *ewangelizacja* są terminami teologicznymi, które rozpowszechniły się także w języku ogólnym odmiany religijnej. W terminologicznym słowniku teologiczno-kościelnym definiuje się *Ewangelię* – jako komunikat i czynność o sprecyzowanej treści: (gr. „dobra nowina”) „orędzie albo przepowiadanie orędzia o tym, że Królestwo Boże już jest i że Jezus przez powstanie z martwych skutecznie się nam objawił jako Syn Boży i nasz Pan”⁵. O ewangelizacji czytamy:

„przepowiadanie wszystkim narodom (Mt 28,19-20; Rz 10,12-18) i kulturom Dobrej Nowiny o Jezusie Chrystusie. Mocą Ducha Świętego (Dz 1,8) orędzie ewangeliczne dociera zarówno do chrześcijan wyobcowanych z Kościoła, jak do niechrześcijan (praca misyjna). Posłannictwo Boże Kościoła nakłada na niego obowiązek szerzenia dobrej nowiny o zbawieniu”⁶.

We współczesnym polskim języku ogólnym leksem *ewangelia* ma swoje utrwalone miejsce, jak pokazuje duży *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, który rejestruje kilka znaczeń tego leksemu (w tym – przenośne i środowiskowe), z odpowiednimi kwalifikatorami:

„1. *religijny, literacki* «wczesnochrześcijański utwór, który opisuje życie Jezusa Chrystusa»; 2. *religijny* «księga, która zawiera teksty 4 Ewangelii kanonicznych; część Pisma świętego NT»;

² Por. S. Gajda, *Nowe społeczności dyskursywne a edukacja komunikacyjna*, [w:] J. Bralczyk, K. Mosiolek-Kłosińska (red.), *Zmiany w publicznych zwyczajach językowych*, Warszawa 2001, s. 7-14.

³ Wykaz tekstów znajduje się na końcu artykułu. Sygnalizacja odsyła do stron odpowiedniego tomu *Agendy*.

⁴ Por. A. Skudrzykowska, J. Warchał, *Dyskurs edukacyjny a kompetencja interakcyjna*, [w:] J. Porayski-Pomsta (red.), *Czynności tworzenia i rozumienia wypowiedzi*, „Studia Pragmalingwistyczne”, nr 3, Warszawa 2002, s. 277-284.

⁵ G. O'Collins, E.G. Farrugia, *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych z indeksem angielsko-polskim*, tłum. J. Ożóg, B. Żak, Kraków 2002.

⁶ Tamże.

3. *religijny* «Boże orędzie o zbawieniu, skierowane do ludzi całego świata i wszystkich czasów przez Jezusa Chrystusa»; 4. *religijny* «część mszy świętej, najważniejszy element liturgii słowa: odczytanie fragmentu jednej z czterech Ewangelii; także: sam ten fragment»; 5. *przenośny* «zbiór niepodważalnych zasad moralnych, reguł postępowania, doktryna o wielkim autorytecie»; 6. *przestępczy* «wyrok lub jego odczytanie w sądzie»⁷.

Hasło *ewangelizacja* ma definicję (poprzedzoną kwalifikatorem *religijny*): „działalność polegająca na głoszeniu Ewangelii – Bożego orędzia o zbawieniu”. Oba leksemy występują w wielu połączeniach i tworzą liczne derywaty.

Zwróćmy uwagę, że w pierwszym powojennym słowniku języka polskiego nie znajdujemy jeszcze terminu *ewangelizacja*, jedynie *ewangelizować* (*ewanielizować*) – za szacownym słownikiem Lindego (1807-1814) – z kwalifikacją chronologiczną *dawny*: „opowiadać ewangelię, nauczać ewangelii, szerzyć naukę Jezusa Chrystusa”⁸.

Badane wypowiedzi współczesnego dyskursu religijnego pozwalają przedstawić elementy aktu komunikacji ewangelicznej, tak, jak ona się rysuje w świadomości jego uczestników: Ewangelię, ewangelizację, cel, podmiot, odbiorców, skutek, środki językowe i pozajęzykowe. Pomijam to, co się odnosi do kontekstu, prezentowanego, zwłaszcza w wypowiedziach papieskich, bardzo bogato i ciekawie. Ze względu na obfitość materiału dokonuję skrótów i modyfikuję kształt językowy tekstów⁹.

Ewangelizacja jako akt komunikacji

EWANGELIĘ definiuje się jako **czynność**: „Ewangelia jest wciąż nowym głoszeniem zbawienia dokonywanego przez Chrystusa” (13/I 173); ze sprecyzowanym pojęciem zbawienia podaje się: zwiastowanie tego, „że Syn Boży przez swoją śmierć i zmartwychwstanie uwolnił nas spod władzy szatana i śmierci oraz przeniósł do królestwa Ojca” (13/I 179). Określa się ją też jako **osobę**: „Ewangelią jest Jezus Chrystus” (13/I 112).

⁷ H. Zgólkowa (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 11, Poznań 1997.

⁸ W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 2, Warszawa 1960.

⁹ Sygnalizuję lokalizację poszczególnych wypowiedzi cytowanych bądź przekształconych, podając rok, tom i stronę w wydaniach Agendy. Wykaz tekstów zamieszczono na końcu artykułu.

Wiadomość zwana *Ewangelią* uzyskuje ocenę superlatywną, wyrażaną opisowo: „Mamy najlepszą nowinę na świecie! Nikt nie ma takiej! Żadna reklama nie jest w stanie zareklamować treści, którą głosimy”. Jej dobro uzasadnia się również eksplicitnym wartościowaniem w sposób syntetyczny: „Jezus Chrystus – prawdziwe życie świata”; „życie wieczne”; „prawda chrześcijańska”; „Boża prawda”; „moc Boża”; „zbawienie za darmo”; „zbawienne słowa”; „uzdrowienie”; „pewność”; „miłosierdzie, miłość”; „radość”.

EWANGELIZACJA jest to

„proces, poprzez który Kościół, inspirowany przez Ducha, głosi i szerzy Ewangelię w całym świecie, pobudzony miłością, przenika i przemienia cały porządek doczesny, wzywając do nawrócenia (13/I 175); obdarowanie Ewangelią (13/I 124); *traditio Evangelii* (13/I 123). Ewangelizowanie to «bycie świadkiem Nowego Życia» (13/I 5); «radosna odpowiedź na miłość Boga» (14/II 127); «radosne, cierpliwe i stopniowe przepowiadanie zbawczej śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa» (14/II 139); uobecnianie Królestwa Bożego w świecie” (14/II 176).

Impuls ewangelizacji zawsze pochodzi od Ducha Świętego, który potężnym tchnieniem daje Kościołowi odwagę, by wytrwał, poszukiwał nowych metod i niósł Ewangelię aż po krańce ziemi (13/II 12), w procesie **kontemplacji Kościoła**, który powstał, by ewangelizować (13/I 219), w wydarzeniu **spotkania z Osobą**, która nadaje życiu decydujące ukierunkowanie (14/II 68). Źródłem powołania do ewangelizacji jest **misyjny nakaz** Chrystusa i siła przekazywanej przez nas wiary, a nie jej kryzys w świecie (13/I 89). W wielu regionach świata ewangelizacji sprzyja **odrodzenie religijne**, stawiające doświadczenie religijne w centrum myśli człowieka poszukującego prawdy i sensu życia (13/I 143).

NOWA EWANGELIZACJA przedstawiona jest jako działanie **odnawiające**: „odrodzenie duchowe, inicjacja procesu nawrócenia, do którego Kościół wzywa samego siebie, wszystkie wspólnoty, wszystkich ochrzczonych” (13/I 173). W porządkującym spojrzeniu Benedykta XVI odróżnia się „w ścisłym sensie *missio ad gentes* – skierowaną do tych, którzy nie znają Chrystusa. W szerokim «ewangelizacja» to normalna praca duszpasterska”, a „nowa ewangelizacja, skierowana do tych, którzy zaniechali praktyk chrześcijańskich” (13/I 166). Według Jana Pawła II „nowa ewangelizacja oznacza odbudowę chrześcijańskiej tkanki społeczeństwa, poprzez odrodzenie tkanki samych wspólnot

chrześcijańskich" (13/I 162); ma to być „ewangelizacja nowa w swym zapale, w metodach i w przejawach”, pozwalająca „znów kształtować swoją przyszłość w spotkaniu z osobą i orędziem Jezusa Chrystusa" (13/I 133); „odpowiedź każdego chrześcijanina na powołanie do świętości" (13/I 217).

CEL. Nazywa się go wprost – terminami *cel*, *zadanie* bądź wyrażeniem *chodzi o*:

„Dla Jezusa jest nim «wprowadzenie ludzi w Jego wewnętrzną relację z Ojcem i Duchem» (13/I 18). Chodzi tu o **proces odrodzenia podstawowej misji** Kościoła, potrzebę weryfikacji samego siebie oraz jakości ewangelizacyjnej swych wspólnot pod względem życia wiarą, bycia narzędziem głoszenia zgodnie z Ewangelią, o odrodzenie własnego duszpasterstwa (13/I 156-157); Celem wszelkiej ewangelizacji jest **spotkanie** wewnętrzne i osobiste, publiczne i wspólnotowe z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, decydujące ukierunkowanie (13/I 11); jest nim przekaz wiary (13/I 174); autentyczne i **nowe nawrócenie do Pana** (13/I 193)”.

Komunikują go też wypowiedzenia podrzędne z typowymi wskaźnikami zespolenia *aby*, *dla* lub konstrukcje z samym bezokolicznikiem:

„aby przeniknąć kultury Ewangelią, która je oczyszcza i doskonalą, **otworzyć je na jej nowość** (13/I 173); **aby** dać ludzkości udział w tajemnicy Boga i Jego życia w miłości oraz otworzyć ją na przyszłość z pewną i niezawodną nadzieją (13/I 173); **przywrócić pytanie o Boga w tym świecie** (13/I 166-7); **towarzyszyć ludziom na drodze do prawdy i obrony godności każdego człowieka** (13/I 197)”.

Za Pawłem VI wyjaśnia się istotę przewartościowania ewangelicznego: „mocą Ewangelii osiągnąć i jakby przewracać kryteria oceny, hierarchię dóbr, postawę i nawyki myślowe, bodźce postępowania i modele życiowe rodzaju ludzkiego, które stoją w sprzeczności ze słowem Bożym i planem zbawczym" (13/I 197). Podkreśla się paradoks, że w aksjologii *Ewangelii* strata okazuje się największą wygraną.

PODMIOT. Pierwszym i największym ewangelizatorem jest Jezus Chrystus, ewangelizator i Boża Ewangelia (13/I 114).

Jest nim też **cały Kościół**, przejawiający się w kościołach partykularnych, eparchiach, diecezjach. Stanowi go wspólnota misyjna uczniów, którzy **podejmują inicjatywę** (hiszp. *Primerar*), włączają się,

towarzyszą (skracając dystans i unizając się), przynoszą owoc i świętują (14/II 79-80).

Podmiot głoszenia jest czymś więcej niż instytucją ukonstytuowaną i hierarchiczną: **cały lud Boży** głosi Ewangelię (14/II 139-140); wszyscy ochrzczeni (15/I 613), wezwani są do przewycięzania rozłamu między Ewangelią a życiem (13/I 192-193). Ważna społecznie jest rola świeckich, w tym **kobiet** (14/II 137). Wzorcowe miejsce ewangelizacji stanowi rodzina (13/I 187). Jako zbiorowe aktywne podmioty postrzega się **różne ludy** (14/II 143).

Niezastąpieni w posłudze ewangelizacji i przekazu wiary pozostają **kapłani**, także **katecheci** (13/I 186-7); **grupy i ruchy** charyzmatycznie poświęcające się głoszeniu Ewangelii; stowarzyszenia związane z parafią, będącą centrum stałego misyjnego posyłania (14/II 83-84).

W dyskursie religijnym rozważa się pożądane **cechy** (nowych) ewangelizatorów. Są to ludzie autentycznie **nawróceni**, pozwalający, aby łaska Boża mogła w nich bez przeszkód owocować (13/I 5); **motywujący** własne decyzje życiowe i wartości; pragnący publicznie głosić własną wiarę, bez lęku i fałszywego wstydu; zjednoczeni **w modlitwie i braterskim dzieleniu**, przywiązani do ubogich i wyłączonych; zamiłowani wychowawcy nowych pokoleń (13/I 190).

W swej formacji napełniają się **ziarnem ewangelicznym** i wydają obfite owoce **ewangelicznego postępowania** (15/I 600), a odkrywszy **radość** Jezusa, przekazują Go dalej (13/I 93). Ewangelizatorzy zdolni są przylgnąć do dzieła sercem **mimo krzyża i ciemności** (14/II 100). Głoszą to, czym sami żyją, dając **osobiste świadectwo** (13/II 5). Na wzór Chrystusa – gotowi są **zapłacić** za jej głoszenie **odrzuconiem, więzieniem, a nawet śmiercią** (15/I 344-345), z całą **odwagą** (13/I 97).

Ewangelizatorami okazują się **ubodzy**: mogą nas wiele nauczyć, ponieważ dzięki własnym cierpieniom znają Chrystusa cierpiącego. Trzeba, aby wszyscy pozwolili się przez nich ewangelizować (14/II 204).

By głosić słowo, trzeba działać **inteligentnie, z delikatnością**, szacunkiem, także słuchać człowieka. Uczyć się od bardziej doświadczonych, towarzyszyć, nie być pyszałkiem (13/I 94).

Papież Franciszek podnosi wagę **otwartości serca** (*Matka o otwartym sercu*), a więc miłości, a także czułości: Kościół pozostawia otwarte drzwi dla powracających synów marnotrawnych, jak miłosierny ojciec z przypowieści. Duszpasterze to nie kontrolerzy łaski, lecz jej przekaziele (14/II 101). *Przemawianie sercem* nazywa Franciszek „trudnym, ale pięknym zadaniem głoszącego Ewangelię”, sprawiającym, „aby lud poczuł się między dwoma przytuleniami [Ojca]: chrztu i chwały ostatecznej” (14/II 152).

Wskazano też warunek, jakim jest **delegowanie ewangelizatorów**: misjonarze wyznaczeni przez Pana stają się Jego legatami. Idą w Jego autorytecie (15/I 285-286; 13/I 125).

Wypowiedź akcentująca polecenie **ruchu** (wyjścia) i zapowiedź przemiany, przybiera formę konkretnej instrukcji: „Idź, ewangelizuj! Powiedz człowiekowi obok ciebie: jeśli ty żyjesz słowem Bożym, ty staniesz się nową osobą!” (13/I 53-54).

Charakteryzując działania ewangelizatorów, wskazano też na towarzyszące ewangelizacji **czynienie cudów**: Jego mocą głoszą i w Jego imię czynią cuda; **siła** ewangelizatorów, kontrastująca z ich zewnętrzną słabością, jest najmocniejszym świadectwem (15/I 285-286).

Nowych ewangelizatorów opisuje się na tle cech negatywnych, niepożądanych, niesprzyjających obranemu celowi, jak brak motywacji, duchowości upragnienia misji; trud nieakceptowany; acedia, sny o sukcesie; odpersonalizowane duszpasterstwo, niecierpliwość, strach przed krytyką, krzyżem; szary pragmatyzm, spychający wiarę w mierotę. Papież Franciszek ostrzega przed psychologią grobu. Ewangelizatorzy powołani są do oświecania i komunikowania życia! Należy się odciąć od proroków nieszczęść (za Janem XXIII) (14/II 127). Przeszkodę w zaangażowaniu misyjnym stanowi nadmierny indywidualizm, kryzys tożsamości i spadek gorliwości. Czasem pod wpływem mediów i niektórych środowisk intelektualnych zauważa się kompleks niższości pracowników duszpasterstwa, relatywizację, ukrywanie chrześcijańskiej tożsamości i przekonań; brak utożsamienia się z misją ewangelizacyjną. Własne zadania nie mogą być przeżywane jedynie jako dodatek do życia, lecz jako pasja (14/II 125). Ewangelizatorzy idą z radością, z pasją głosić życie innym, bez obsesji, by być jak inni i mieć to, co mają inni, bez egoizmu, troski o wolny czas, zachowanie swojej autonomii, bezpieczeństwa materialnego, władzy i chwały ludzkiej (14/II 126-7). Potrzeba ufności i wiary w zwycięstwo, *bycia amforami*, by dać pić innym (14/II 128).

Eksponuje się **wagę czynnika duchowego**: nie wystarczy odnowić strategię, należy raczej poprawić jakość swego świadectwa. Problem ewangelizacji nie jest kwestią organizacyjną czy strategiczną, lecz duchową (13/I 217).

ODBIORCA. Wobec misyjnego polecenia Chrystusa głoszenia Ewangelii **wszystkim** i uczenia ich wszystkiego, co On im polecił (13/I 123), nikt nie jest wyłączony z radości, jaką przynosi Pan (14/II 66). Odwieczna Dobra Nowina ma zasięg uniwersalny: głoszona jest „wśród każdego narodu, szczepu, języka i ludu” (14/II 79), a Kościół staje się zaczynem pośród ludzkości (14/II 140).

Orędzie ewangeliczne kieruje się także do **kęgów intelektualnych**: przedstawicieli wolnych zawodów, naukowców i środowisk akademickich. Spotkanie między wiarą, rozumem i nauką ma sprawić, by Ewangelia była głoszona także **całym kulturom** (149). Środowiskiem przygotowanym do przemyślenia i rozwinięcia ewangelizacyjnego zadania w sposób interdyscyplinarny oraz zintegrowany są **uniwersytety**.

Papież Franciszek wołanie o nawrócenie odnosi również do **papiestwa**. Postuluje on słuchanie sugestii, by uczynić posługę bardziej wierną znaczeniu, jakie Jezus Chrystus chciał jej nadać, i dostosowanie jej do aktualnych potrzeb, bez przesadnej centralizacji (14/II 94).

Kościół powinien dotrzeć przede wszystkim do **ubogich i chorych**, często pogardzanych i zapomnianych. Ewangelizacja skierowana do nich bezinteresownie jest znakiem Królestwa przyniesionego przez Jezusa (14/II 102).

Sposób, w jaki Jezus traktuje ludzi, jest istotnym elementem Jego metody ewangelizacyjnej: przyjmuje wszystkich, **nikogo nie dyskryminuje i nie wyłącza** (13/I 119). Orędzie ewangeliczne skierowane jest **do każdego** (13/II 19); nie wyłączając **grzeszników** (13/I 47). Istotą nowej ewangelizacji jest odpowiedź każdego chrześcijanina na powołanie do świętości (13/I 217), odpowiedź miłości. Dajemy ją Bogu, kochającemu i zbawiającemu, rozpoznając Go w innych i szukając dobra wszystkich (14/II 95-96).

Podmiot często przyjmuje funkcję **adresata**. Ewangelizować może tylko ten, kto sam się dał i nadal daje się ewangelizować (13/I 217, 123). Dotyczy to także Kościoła, żeby mógł zachować swą świeżość, żarliwość i moc w głoszeniu Ewangelii (13/I 126), oddziałując też pięknem liturgii (14/II 80). Lud Boży, dzięki działaniu Ducha, nieustannie ewangelizuje samego siebie. Kościół głosi słowo ludowi jak **matka dziecku**, w atmosferze ufności i miłości; przyjmuje to wszystko, co Bóg zasiał w jej dziecku, wsłuchuje się w jego troski i uczy się od niego (14/II 150).

SKUTKIEM przyjęcia w wierze oferowanego zbawienia jest **wyzwolenie** od grzechu: *uwierz w Pana Jezusa i nawróć się, a zbawisz siebie i swój dom* (por. Dz 16,31) (13/I 48); **narodzenie się na nowo i nowe życie** w całej obfitości (13/I 50); ewangeliczne postępowanie (15/I 600); „**metanoia**”, nawrócenie, mentalność Chrystusa, uzdalniająca do czynienia rzeczy nowych i dawania świadectwa (13/I 113); **nowe kryterium** rozumienia i działania (13/I 193-194).

Głoszona Ewangelia **uzdrowia**, przemieniając ludzkość i historię (13/I 124); daje **nadzieję** (13/I 219). Ma moc **ożywczą**, co pokazują

rodziny będące znakami miłości, dzielenia się i otwarcia na życie, wspólnoty o duchu ekumenicznym, odwaga wspierania inicjatyw sprawiedliwości społecznej i solidarności, radość poświęcenia życia w odpowiedzi na powołanie (13/I 194). Nowa ewangelizacja zapewni rozkwit czystej i głębokiej **wiary**, prowadzącej do **autentycznej wolności** (13/I 110-111); jest środkiem zaradczym na samotność i przygnębienie, **przewycięzając** wszelki lęk (13/I 222). Propozycja Ewangelii, królestwo Boże, nie polega tylko na osobistej relacji z Bogiem, lecz dąży także do **braterstwa, sprawiedliwości, pokoju, godności wszystkich** (14/II 175-176). Kościół troszczy się o włączenie społeczne ubogich (14/II 190), kierując się Ewangelią miłosierdzia. Papież Franciszek, nawiązując do etymologii *Ewangelii*, podkreśla, że **radość** Ewangelii napędza serce oraz całe życie tych, którzy spotykają się z Jezusem; zostają oni **wyzwoleni od grzechu, smutku, wewnętrznych pustki, od izolacji** (14/II 128).

Aby ewangelizacja była efektywna, należy głosić **przekonująco** (13/II 12). Jezus głosił „**naukę z mocą**”, wobec której nie można było pozostać obojętnym, więc także dzisiaj najlepsze jest wierne głoszenie Ewangelii – bez chwytów i fajerwerków (15/I 344-345).

Dzięki ewangelizacji powstaje **ciało Kościołów partykularnych** (13/I 108).

Środki językowe i niejęzykowe

Kanał. Świadectwo chrześcijańskie jest **splotem gestów i słów**: poprzez nasze słowa, czyny i sposób bycia ktoś Inny objawia się i udziela (13/I 217). Ewangelizujemy świat **za pomocą swego postępowania i obyczaju** (13/I 217); **słowem i czynem** (13/I 175)¹⁰. Płaszczyzną **spotkania** z Bogiem i Dobrą Nowiną o zbawieniu jest **milczenie i słowo** (13/I 5). W przekazie wiary ważną rolę odgrywają **sztuka i piękno** (13/I 214-5).

Strategie. W obliczu rozmaitych strategii działania, form zwracania uwagi posuniętych aż do widowiskowości podnosi się, że najważniejsze uczynił sam Bóg. Posłał na ziemię swojego Syna, który, całkowicie bezbronny, odważnie głosił Bożą prawdę, obnażając ludzkie zamysły i apelując o **zmianę myślenia** (15/I 344-345).

Wspólnoty, głosząc Ewangelię, powinny przyciągnąć uwagę dzięki właściwemu **rozpoznaniu ludzkich pytań i pragnienia szczęścia**. W społeczeństwie, które zrezygnowało z wielu sposobów

¹⁰ Według wypracowanej od początków chrześcijaństwa metody *verbo et exemplo*.

mówienia o Bogu, potrzeba **publicznego wyznawania własnej wiary**, czynionego z pogodą ducha (13/I 202).

Drogą Kościoła w nowej ewangelizacji nie jest rewolucja, bo ona powoduje, że **odcinamy się** od tego, co było. Tymczasem **ewangelizacja rośnie** w ciele Chrystusa. Należy zagarniać, przyciągać sieci do siebie (13/I 93).

Styl Maryjny w działalności ewangelizacyjnej Kościoła przejawia się w mocy **kontemplacji, czułości i miłości**; Maryja, Matka ewangelizacji, **gromadziła uczniów**, aby przyzywać Ducha Świętego (14/2 311 i 321). Także **posłanie Apostołów** i jego kontynuacja w misji starożytnego Kościoła pozostają wzorem ewangelizacji na wszystkie czasy (13/I 125).

Styl integralny obejmuje myśl i działanie, postawy osobiste i świadectwo publiczne, życie wewnętrzne i wspólnotowy poryw misyjny; troskę wychowawczą, poświęcenie dla ubogich. Wymaga to **zdolności do zabierania głosu** w środowisku życia i pracy, aby przekazywać chrześcijański dar nadziei, gorliwości, ufności i swobody słowa (*parresia*) – wzorem Apostołów, nie pomijając prywatnego przekazywania Ewangelii **od osoby do osoby** (por. Paweł VI) (13/I 193).

Spotkanie i dialog z wielkimi tradycjami religijnymi umożliwiają pogłębienie **znajomości złożonych form i języków ludzkiej religijności**, by poznając style życia, myślenia i wypowiedzi w nowych kontekstach wyrażać bardziej zrozumiale duchowość chrześcijańską (13/I 148), by odkryć i przekazać „**mistykę**” **życia razem**, w braterstwie, przezwyciężywszy podejrzliwość, nieufność, obawę przed utratą prywatności i postawy obronne (14/II 129).

Prawidłem wszelkiej ewangelizacji powinno się stać **dostosowywanie się** w głoszeniu objawionego słowa (13/I 198). Chrystus wzywa do nieustannej reformy. Struktury kościelne nie mogą krępować dynamizmu ewangelizacyjnego. „Opcja misyjna” polega na tym, aby zwyczaje, style, rozkład zajęć, język i wszystkie struktury kościelne stały się odpowiednią drogą bardziej dla ewangelizowania **współczesnego świata** niż do **zachowania stanu rzeczy** (14/II 83).

Ewangelizacja wobec wyzwań współczesnego świata

W nowych kulturach i dużych skupiskach ludzkich chrześcijanin nie jest już promotorem lub twórcą sensu, natomiast odbiera **inne języki, symbole, przesłania i paradygmaty, dające nowe ukierunkowania życia**, często sprzeczne z Ewangelią. Są to uprzywilejowane miejsca dla nowej ewangelizacji: **nowe przestrzenie modlitwy**

i **komunii**, tj. nawiązywania relacji z Bogiem, ludźmi i środowiskiem, odbudowujące **fundamentalne** wartości (14/II 124).

Ojciec święty Franciszek przypomina zasady **strategii inkulturacji**: łaska zakłada kulturę¹¹, a Boży dar wciela się w kulturę przyjmujących go. W ciągu 2000 lat chrześcijaństwa niezliczone ludy otrzymały łaskę wiary, doprowadziły do jej rozkwitu w życiu codziennym i przekazały ją zgodnie ze swoimi własnymi wzorcami kulturowymi, **przybierając oblicze różnych kultur i narodów, jak oblubienica strojna w swe klejnoty** (Iz 61,10). Orędzie objawione posiada **treść ponadkulturową**: nie można narzucać określonej formy kulturowej, choćby była ona nawet piękna i starożytna; **jedna kultura nie wyczerpuje tajemnicy odkupienia Chrystusa** (14/II 140-141). Trzeba przemyśleć na nowo cele, styl i metody ewangelizacji (14/II 94), z cierpliwością uwzględniając ograniczenia (14/II 79).

FORMY PRZEKAZU. Konkretnymi formami przekazu we wspólnotach kościelnych są **głoszenie i świadectwo** życia chrześcijańskiego, **katechumenat, katechezy i dzieła miłosierdzia** (13/I 99). Przewiduje się **rewizję praktyk chrzcielnych**, by wiara chrześcijańska mogła przemawiać do współczesnej kultury; odkrywanie głębokiej treści chrztu: **przygotowanie, skrutynia przedchrzcielne, sakrament**. Postuluje się wypracowanie „**katechumenatu pochrzcielnego**”, aby Kościół był rzeczywiście matką, która rodzi do wiary swoje dzieci (13/I 201).

Wśród form przekazu znajdujemy formy **werbalne i niewerbalne**: parafię widzi się jako środowisko **stuchania Słowa**, życia chrześcijańskiego, **dialogu, przepowiadania, ofiarnej miłości, adoracji i celebracji**, angażowania się w **ewangelizację**. Ważną praktyczną formą nowej ewangelizacji jest działalność charytatywna: poświęcenie i solidarność względem ubogich, skromny styl życia – w kontekście gloryfikowania konsumpcji i posiadania (13/I 153). W aspekcie aksjologicznym podkreśla się, że **miłość jest językiem**, który w nowej ewangelizacji wyraża się w dziełach braterstwa i pomocy bardziej niż w słowach (13/I 197). Jako przywołujące do wiary postrzegane są **sanktuaria** (13/I 162). **Pielgrzymowanie** do nich, z dziećmi lub zapraszanimi innymi osobami, jest środkiem ewangelizowania (14/II 144).

Dużą wagę przywiązuje się do **form dyskursywnych, poszukujących, edukacyjnych, intelektualnych**, według ustaleń soborowych:

¹¹ Kulturę określa jako „styl życia danej społeczności, szczególnie sposób relacji, jakie członkowie Ludu utrzymują ze sobą, z innymi stworzeniami oraz z Bogiem”.

„Prawdy szukać w sposób odpowiadający godności osoby ludzkiej, jej społecznej naturze, mianowicie przez wolne dociekania, przez nauczanie i wychowywanie, wymianę myśli i dialog, przez co jedni drugim przedkładają prawdę, którą znaleźli albo sądzą, że znaleźli, by pomagać sobie nawzajem w jej zgłębianiu” (13/I 198).

Docenia się funkcję **dialogu**: jest on czymś znacznie więcej niż przekazywaniem prawdy. Realizuje się dzięki przyjemności rozmawiania i dzięki konkretnemu dobru przekazywanemu między tymi, którzy się kochają za pośrednictwem słów (14/2 151). W cywilizacji zranionej anonimowością i chorobliwą ciekawości Kościół potrzebuje „**sztuki towarzyszenia**”, aby wszyscy nauczyli się *zdejmować sandały wobec świętej ziemi drugiego* (por. Wj 3, 5) (14/II 161-162); a także **sztuki słuchania**, bo to coś więcej niż tylko słyszenie.

Podnosi się wagę niektórych **gatunków wypowiedzi**, jak: *lectio divina* – modlitwa, która przewidując miejsce na słuchanie słowa Bożego staje się prostym środkiem ewangelizacji i odnowy w łasce Bożej (13/I 180); **katecheza** kerygmatyczna i mistagogiczna (14/II 159-160).

Kolekcja gatunków, jaką stanowi *Agenda Liturgiczna*, jest narzędziem ewangelizowania: treści w niej zawarte mają **zmieniać serca czytających** (13/I 5); „aby bardziej w Tobie i we mnie był widoczny Chrystus, aby Ciebie i mnie było coraz mniej” (15/I 5).

Kazanie inkulturowane przekazuje syntezę Ewangelii, a nie ideę czy wartości niepowiązane ze sobą (14/II 152). Przesłanie odczuwane jest jako coś swojskiego, możliwego, jeśli przemawia się obrazami. Według Pawła VI kazanie ma być „proste, przejrzyste, bezpośrednie, przystosowane”, zawierać „jedną myśl, jedno uczucie i jeden obraz”. Aby dostosować język do adresatów i uczynić go zrozumiałym, należy słuchać, dzielić życie z ludźmi i bacznie zwracać na nich uwagę; używać **języka pozytywnego**, tzn. komunikującego nie żale, krytyki lub wyrzuty sumienia, lecz to, co można robić lepiej (14/II 157-158).

Szczegółowej instrukcji ewangelizacyjnego działania nieoficjalnego udzielają redaktorzy Agendy Liturgicznej: należy zachęcać do sięgania po nią, najpierw najbliższych, potem przyjaciół i w końcu innych, do których zostaniemy posłani. Dla wzbudzenia zainteresowania wystarczy jedynie trzymać ją w ręce lub położyć na widocznym miejscu. Potem będzie już wiadomo, co powiedzieć i jak zachęcić do jej czytania (13/I 5).

Potocznej praktyce dyskursywnej wiele miejsca poświęca papież Franciszek (14/II 146-147). Formę przepowiadania od osoby do

osoby wskazuje jako codzienne zadanie: niesienie Ewangelii osobom, z którymi każdy ma do czynienia, zarówno najbliższym, jak i nieznanym. Jest to **nieformalne przepowiadanie słowa** – podczas rozmowy czy odwiedzin w jakimś domu. Otrzymujemy dokładną instrukcję – **scenariusz zachowania dyskursywnego**: jak *być uczniem*, tzn. zawsze gotowym, by nieść innym miłość Jezusa – spontanicznie w jakimkolwiek miejscu, na ulicy, na placu, przy pracy, na drodze¹².

Wezwanie do praktykowania miłości **nieprzyjaciół** poparte jest **instrukcją modlitwy za nich**, aby było świadectwem braterskiej komunii, pociągającym i promieniującym troską jednych o drugich, towarzyszeniem. Podaje się też precyzyjną **instrukcję modlitwy za osobę, która nas irytuje**, nazywając ją „pięknym krokiem ku miłości i aktem ewangelizacji” (14/II 133). Powiedzmy Panu: „Panie, jestem wściekły na tego, na tę. Proszę Cię za niego i za nią”. Ostrzega się przed antyświadectwem w retorycznym pytaniu: kogo chcemy ewangelizować postawami nienawiści, podziału, oszczerstwa, zniesławienia, zemsty, zazdrości, narzucaniem własnych idei za wszelką cenę – aż do prześladowań? (14/II 133).

Wzywa się do rewizji praktyk i zwyczajów Kościoła niezwiązanych bezpośrednio z sercem Ewangelii (14/II 100).

Widać dbałość o **spójną strukturę** aktu komunikacji. **Pierwsze głoszenie** – podstawowych treści wiary, kierowane do nieznaających jeszcze Chrystusa i do obojętnych religijnie, wzywa do nawrócenia i musi być **zintegrowane z innymi formami głoszenia i wprowadzania w wiarę**, służącymi towarzyszeniu wierze już istniejącej (13/I 203). Przykładem form, miejsc i inicjatyw pierwszego głoszenia są Światowe Dni Młodzieży, podróże apostołskie papieża, beatyfikacje i kanonizacje

¹² Pierwszy krok tego przepowiadania to dialog osobisty, w którym druga osoba wypowiada się i dzieli swoimi radościami, nadziejami, troską o najbliższych i innymi sprawami leżącymi jej na sercu. Dopiero po takiej rozmowie możliwe jest przedstawienie słowa w formie lektury jakiegoś fragmentu Pisma Świętego lub opowiadania, ale zawsze eksponując fundamentalne przesłanie: o osobistej miłości Boga, który stał się człowiekiem, wydał samego siebie za nas i jako żyjący ofiaruje swoje zbawienie i swoją przyjaźń. Jest to orędzie, którym dzielimy się w postawie pokornej, ze świadomością, iż orędzie to zawsze nas przerasta. Może ono mieć formę bardziej bezpośrednią, osobistego świadectwa, opowiadania, gestu albo formy podsunętej przez Ducha Świętego w konkretnych okolicznościach. Takie spotkanie braterskie i misyjne byłoby dobrze zakończyć krótką modlitwą, nawiązującą do trosk wyrażonych przez osobę ewangelizowaną, aby odczuła, że została wysłuchana i zrozumiana, a jej sytuacja została złożona w ręce Boga, i przyznała, że Słowo Boże przemawia rzeczywistości do jej egzystencji (14/II 147).

synów lub córek Kościoła. Wciąż za mało form głoszenia obserwuje się w **codziennym życiu, w miejscu pracy** (13/I 204-205).

Refleksją objęte są także **formy** językowe. Podkreśla się, że nie zawsze trzeba stałych określonych formuł albo terminów wyrażających treść absolutnie niezmienną. Lud Boży – zbiorowy podmiot – dysponuje niezliczonymi gestami i znakami (14/II 147). Głoszenie Ewangelii powinno się odbywać językiem ludzi zakorzenionych w swych kulturach. Sobór polecił „wyrażać Nowinę Chrystusową przy pomocy **pojęć i języka różnych ludów**, objaśniać ją z pomocą mądrości filozofów [...], aby dostosować Ewangelię do zdolności rozumienia przez ogół, czy też do wymagań mędrców” (13/I 198).

Odnowa form wyrazu, szukanie odpowiednich środków i języka staje się konieczne, aby przekazywać współczesnemu człowiekowi orędzie w jego niezmiennym sensie (14/II 99). Coraz więcej osób odczuwa potrzebę poznania Jezusa Chrystusa w innym świetle, inaczej niż w nauczaniu, które otrzymali w dzieciństwie (13/I 108). Świadkowie muszą umieć mówić językiem swoich czasów (13/I 217), wyrażać **niezmienne prawdy w języku pozwalającym dostrzec ich stałą nowość**. Niekiedy wierni słuchając języka ściśle ortodoksyjnego, nieużywanego przez nich i niezrozumiałego, wynoszą coś całkowicie obcego Ewangelii Jezusa Chrystusa. Ewangelizatorzy pozostają wówczas **wierni jakiemuś sformułowaniu, ale nie przekazują istoty rzeczy** (14/II 99). Postuluje się cierpliwie słuchać młodych i nauczyć się zrozumiałego dla nich języka (14/II 138).

Docenia się wagę mówienia w **ojczystym – „macierzyńskim”** języku i w kluczu **„kultury ojczystej” – „macierzyńskiej”**, ojczystego – „macierzyńskiego” dialektu (por. 2 Mch 7,21.27); wtedy serce przygotowuje się, by słuchać lepiej (tonalność przekazuje odwagę, oddech, moc, impuls) (14/II 151). Nawet homilia trochę nudna, ale z ducha macierzyńsko-kościelnego, będzie owocna – wszak nudne rady matki przynoszą z czasem owoce w sercach dzieci.

W trosce o sens, spójność komunikowanego orędzia, zapobieganie deformacji bądź manipulacji postuluje się rzetelną hermeneutykę i precyzję przekazu. Aby głoszone orędzie nie zostało okaleczone i wprowadzone do aspektów drugorzędnych, należy rozmówcom uświadomić pełne tło tego, co mówimy, łączyć przekaz z istotnym rdzeniem Ewangelii, nadającym mu sens, piękno i atrakcyjność. Dlatego należy wzrastać w **interpretowaniu objawionego Słowa i zrozumieniu prawdy**, włączając w komunikowanie wartości Słowa różne prądy myślowe, filozoficzne, teologiczne i duszpasterskie, jeśli pozwalają się zharmonizować przez Ducha w szacunku i prawdzie (14/II 95-97).

Istnieje niebezpieczeństwo **pustej werbalizacji**. Bez opcji preferencyjnej na rzecz ubogich głoszenie Ewangelii – będące przecież pierwszym nakazem **miłosierdzia** – może pozostać niezrozumiane i utonąć w powodzi słów.

Podsumowanie

Refleksja nad nową ewangelizacją nieodparcie kieruje myśl ku pojęciu **nowości**. Ta waloryzująca temporalnie cecha, aksjologizująca zmianę, odnoszona jest w badanym dyskursie religijnym do różnych komponentów aktu ewangelizowania, którymi są:

Bóg: nowość Boga; nowy powiew Ducha Świętego; niezmienna prawda Jezusa Chrystusa, wciąż nowa i będąca źródłem wszelkiej nowości; nieustanna boska kreatywność; **Ewangelia**: odwieczna Dobra Nowina; pierwotna świeżość Ewangelii; **ewangelizacja**: „nowa”, jeśli autentyczna; odnowione głoszenie przynoszące nową radość wiary i owocność ewangelizacyjną; nowość misji jako żywa historia, dzięki której jesteśmy i się rozwijamy; **struktury formalne**: nowy styl; nowe metody i formy wyrazu; nowe narzędzia i nowe słowa; nowe drogi, bardziej wymowne znaki; **poziom hermeneutyczny**: słowa zawierające nowy sens dla dzisiejszego świata; rozbicie uciążliwych schematów; **wspólnota**: odnowiony dynamizm wspólnot, pociągający nowy impuls działalności misyjnej, by odkryć na nowo piękno wiary chrześcijańskiej; człowiek (ludzie): nowość, którą Bóg pragnie wnieść w nasze życie; stała odnowa od wewnątrz; odnowa nas samych; odrodzenie w nas życia Boga; **wspólnota i każdy człowiek**: odnowienie naszego życia i wspólnoty przez nowość Boga; nowość zrodzona dzięki zjednoczeniu z Chrystusem w Duchu, niosąca nową żywotność własnej wiary i zaangażowania ewangelizacyjnego; misja odnawiająca Kościół, ożywiająca wiarę, tożsamość chrześcijańską, dająca nowy entuzjazm i nowe motywacje.

Nowość odnosi się zatem do statusu Boga i Jego działania, odbierania Go, życia człowieka i wspólnoty, inicjatyw wprowadzających człowieka w żywą relację z Bogiem i z drugim człowiekiem, ich języka na poziomie form i sensu, wielorako uwarunkowanych nowym kontekstem. Nie zapominajmy, że nowość tkwi w samej strukturze semantycznej terminu *euaggelia* – *dobra nowina*.

Wypowiedzi współczesnego dyskursu religijnego o funkcji metajęzykowej, metatekstowej (metadyskursywne), objaśniające ewangelizację i wieloaspektowo analizujące akt komunikowania Ewangelii pokazują, że ewangelizacja może być rozumiana wąsko, szczegółowo,

ale też i szeroko, z włączeniem praktyk niewerbalnych mieszczących się w jakimś kodzie semiotycznym, a nawet bardzo znaczącego – ewangelicznie relewantnego – stosunku do ubogich. Zwłaszcza nauczanie ostatniego papieża akcentuje konsekwencje społeczne orędzia i doświadczenia chrześcijańskiego.

Wątek cudów towarzyszących ewangelizacji pojawia się wyjątkowo. O uzdrowieniu, ożywianiu, dawaniu wolności jest mowa w aspekcie zjawisk społecznych, przebiegających w czasie, zgodnie z naturą procesu. Rozpoznając potrzeby i możliwości komunikacyjne wedle kondycji duchowej i kulturowej adresatów w różnych uwarunkowaniach współczesnego życia (kontekstach), wprowadza się nowe strategie dyskursywne z inkulturacją na czele, nie poprzestając na dbałości o zrozumiałość języka i dostosowanie go do adresatów¹³, w napięciu między utrwaleniem, stałością formuł a zrozumiałością¹⁴. Odnowa kieruje się ku pierwotnym źródłom, czyli ku nowości i świeżości tego, co było pierwsze i co pozostaje najlepszym, uniwersalnym wzorem życiodajnej siły przekazywanej prawdy. Pamięć, będąca „deuteronomicznym” wyrazem wiary (14/II 74), jest instrumentem powołującym do bycia teraz, czyniącym teraźniejszym to, co było.

Franciszkowe wezwanie do komunikacji w sposób pozwalający zachować „istotę rzeczy” koresponduje z myślą Benedykta XVI o esencjalizacji wiary, co służy wszak humanizacji świata. Wejrzenie w świadomość chrześcijan zaangażowanych w ewangelizację potwierdza otwarcie na różne nietradycyjne sposoby komunikacji. Instytucje kościelne nie tylko wyrażają na to zgodę, ale do tego dążą.

¹³ I. Bajerowa, nie będąc zwolenniczką absolutnej nowości w Kościele i jego praktykach dyskursywnych, postulowała: „należy wyrazy niby znane i rozumiane tak zmodyfikować, by zostały **na nowo zrozumiane, odczute i przeżyte**”. Zagadnienie to widziała w programie pracy nad kulturą języka. Por. też, *Rola języka we współczesnym polskim życiu religijnym. Wprowadzenie do dyskusji*, [w:] M. Karpluk, J. Sambor (red.), *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, Lublin 1988, s. 16.

¹⁴ Do języka ewangelizacji można odnieść w pewnym stopniu to, co zaobserwowano w odniesieniu do języka liturgii, mianowicie – napięcie między potrzebą zrozumienia a pragnieniem przyznania się do Bożej, tajemniczej inności. Por. hasło *Języki narodowe*, [w:] G. O’Collins, E.G. Farrugia, *Zwięzły słownik teologiczny*, tłum. J. Ożóg, Kraków 1993.

~•~

JOANNA SOBCZYKOWA

O Ewangelii i ewangelizacji we współczesnym dyskursie religijnym**Streszczenie**

Niniejszy artykuł jest poświęcony rozumieniu pojęcia „ewangelizacja” przez ludzi Kościoła, którzy na różne sposoby angażują się w głoszenie Dobrej Nowiny. Autorka analizuje występowanie tego terminu w różnych kontekstach i aspektach, m.in. omawiając jego językową, teologiczną i potoczną semantykę, rozpatrując ewangelizację jako strategię komunikacji, prezentując werbalne i niewerbalne metody głoszenia Ewangelii. W tekście przedstawiono także wybrane źródła spośród publikacji zamieszczanych na łamach *Agendy Liturgicznej Maryi Niepokalanej* w latach 2013-2015, będące oficjalnymi wypowiedziami teoretyków i praktyków ewangelizacji. Wnikliwie omówiono ewangelizację jako akt komunikacji, używane przez ewangelizatorów środki językowe i pozajęzykowe oddziaływania na odbiorcę, a także rozpatrzono wyzwania stojące przed ewangelizatorami we współczesnym świecie, takie jak obecność innych kultur i systemów wartości (często rozbieżnych z aksjologią chrześcijańską), konieczność przemawiania w sposób otwarty i zrozumiały, znaczenie autentycznego dialogu między ludźmi. Tekst łączy konkretne wskazania i zalecenia dla chrześcijan, z których każdy jest powołany do ewangelizacji i dawania świadectwa swojej wiary.

Słowa kluczowe: Ewangelia, nowa ewangelizacja, dyskurs religijny, inkulturacja, komunikacja.

JOANNA SOBCZYKOWA

Good News and Evangelisation in the Contemporary Religious Discourse**Abstract**

The author of this article examines the ways in which some representatives of the Church, engaged in evangelisation, understand and employ this term. She enquires into its linguistic, theological and popular meanings and analyses the contexts and aspects of its usage as verbal and non-verbal communication strategy in spreading the Good News. She enriches her inquiry by probing into writings of theoreticians and practitioners of evangelisation, published in *Agenda Liturgiczna Maryi Niepokalanej* in the years 2013-2015 [*Liturgical Guide*

of the Immaculate Mary]. The author investigates in great depth the communicative aspect of evangelisation, verbal and non-verbal means of influencing listeners, modern challenges, multitude of cultures and value systems (often at odds with Christian axiology), need for open and comprehensible language and authentic dialogue. She includes concrete suggestions and recommendations for Christians, as they all are called to evangelise and give witness to their faith.

Keywords: Good News, new evangelisation, religious discourse, inculturation, communication.

Teksty źródłowe

Agenda Liturgiczna Maryi Niepokalanej, Oficyna Wydawnicza „W Misji”,

Wrocław 2013-2015. Wykorzystane teksty:

2013/I, 5 i 6 Mariola Marynicz-Hyla, *Od redakcji*.

2013/I, 11-21 abp Stanisław Gądecki, *Ogólnopolskie przedsięwzięcia duszpasterskie*.

2013/I, 47-51 *Dobra nowina dla grzesznika*. Zob. także <https://www.kapucyni.pl/info/260-aktualnosc/rok-wiary/5612-dobra-nowina-dla-grzesznika> [dostęp 29.05.2018].

2013/I, 53-99 Pierwszy Ogólnopolski Kongres Nowej Ewangelizacji 28-31 VII 2012, XIII Ogólnopolska Inicjatywa Ewangelizacyjna Przystanek Jezus 28 VII-5 VIII 2012, Kostrzyn nad Odrą, diecezja zielonogórsko-gorzowska.

2013/I, 93-94 z homilii ks. Artura Godnarskiego.

2013/I, 97 z homilii o. Dariusza Drążka.

2013/I, 99-222 Synod Biskupów, XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Nowa Ewangelizacja dla Przekazu Wiary Chrześcijańskiej *Instrumentum Laboris*, Watykan 2012.

2013/II, 5-6 Mariola Marynicz-Hyla, *Od redakcji*.

2013/II, 10-27 *Nowy powiew Ducha Świętego – Wybór Ojca Świętego Franciszka*, serwis ORRK.

2013/II, 95-102 Kamila i Błażej Topolscy, *Postani, aby głosić* (95-102).

2014/II, 65-322 Adhortacja Apostolska *Evangelii Gaudium* Ojca Świętego Franciszka.

2015/I, 285-286 Franciszek Kucharczak, komentarz 14 II 2015.

2015/I, 318 o. R. Hajduk CSsR, komentarz 25 II 2015.

2015/I, 5-6 Mariola Marynicz-Hyla, *Od redakcji*.

2015/I, 344-346 ks. Ryszard Hajduk CSsR, komentarz 6 III 2015.

2015/I, 600 o. Rajmund Guzik, komentarz 8 V 2015.

2015/I, 608-609 o. Rajmund Guzik, komentarz 11 V 2015.

2015/I, 613-655 Jacques Marin, *Ogień i radość, Ewangelizacja w Duchu Świętym* (fragment).